

tempore Domini collocare dignemini, ac pro meis A
 obtuendis delictis pervigili intentione ejus misericor-
 diam deprecare non dedignemini, ut, æternis ere-

ptus incendiis, sempiternis solari merear refrige-
 riis. Vale, mi venerabilis ac sanctissime domine.

ANNO DOMINI DCLVI.

SANCTUS VALERIUS ABBAS.

NOTITIA HISTORICA.

(Ex Antoa. Biblioth. vet. Hispana.)

Sub Wamba Gothorum rege maxime floruit sanctus Valerius, abbas vulgo dictus celebris monasterii sancti Petri de Montibus. De quo insignis hæc memoria in eodem usque nunc legitur marmori inscripta (*Moral. l. xii, c. 35*).

Insigne (*Ita apud Moralem*) meritis beatus Fructuosus postquam Complutense condidit cœnobium sub nomine sancti Petri, brevi opere in hoc loco fecit oratorium. Post quem non impar meritis Valerius sanctus opus Ecclesiæ dilatavit. Novissime Gennadius presbyter cum duodecim fratribus restauravit. *Æra 935 (Id est an. 895)* pontifex Asturicensis effectus a fundamentis mirifice, ut cernitur, denuo erexit, non oppressione vulgi, sed largitate pretii, et amore fratrum hujus monasterii. Consecratum est hoc templum ab episcopis quatuor, Gennadio Asturicensi, Sabario [Al. Sabarico] Dumiensi, Frumínio Legionensi, et Dulcideo Salmanticensi, sub (a) æra novies centena decies quaterna et quaterna (*Æra 940 Id est an. 906*), ix Kalendarum Novembris. Videtur de eo Ambrosius de Morales, lib. xii, cap. 51; Mariana, lib. vi Hist. Hisp., cap. 8 et 14; Arnoldus Ubion, lib. ii de Ligno vitæ, cap. 79; Tamaius, die 25 Februarii, Sandoval in Fundationibus Benedictinis ubi de monasterio sancti Petri de Montibus. Scripsit hic sanctus abbas, inter alia opera:

(b) *De vana sæculi Sapientia* librum: in cuius fine verba de seipso scripsit, ex Asturicensis

urbis territorii quodam loco se esse oriundum ait, eremiticam egisse vitam vicennio integro variis persecutionibus agitatam; demumque in cellula pedem fixisse, quam sanctus Fructuosus juxta oratorium sancto Petro apostolo in Bergidensi eremo a se dictum olim construxerat. Manet ibi nunc sub Benedictinorum regula sancti Petri de Montibus dictum, totaque Hispania inclytum Monasterium: ex oratorio nempe in ecclesiam, ut in monumento jam laudato legitur, dilatatum. Qui Ecclesiæ adhaerens etiam tunc opera ejusdem monasterium, ex quo abbas in ea ecclesia Valerius dicitur, vero simile est. Inde eum honoris causa deducere et in Toletanam urbem secum perducere conatus fuit ejus episcopus, Isidorus, scilicet Asturicensis (interfuit is Bracarensi concilio Wambanis tempore anno 675); pervicissetque precibus jussioni paribus ut ab amatæ Rachelis suæ amplexibus avelleretur, nisi Deus ad se vocato (c) episcopo quieti et solitudini servi sui opportune prospexisset. Hæc in compendio sunt quæ ex eo opere Valerius de se communicatum posteris voluit. Forte hujus *de vana sæculi Sapientia* libri fragmentum est illud in quo de hypocrisis quorundam sui temporis monachorum alie conqueritur, a Tamalo adductum in Martyrologio Hispano die 25 Februarii, qui et typis mandavit (d).

Epistolam sive tractatum de Institutione novæ vitæ, ex quodam ms. Codice, in cuius ora notaretur,

(a) Sub æra novies centena decies quaterna et quaterna, ut hoc loco, et apud Moralem lib. xii, c. 35, qui lapidem descripsit αὐτόπτης non nihil tamen humani passus in eo fuit. Restitui itaque omnino debet: *Æra novies centena decies quina, terna et quaterna*, seu 957, ut respondeat anno Christi 919, in quo sub die 24 Octobris consecratum fuit templum cœnobii sancti Petri Montensis, ut invictis rationibus ostendit cl. Floresius t. XVI, pag. 132, et t. XVIII, pag. 71, n. 6. Nec Sabaricus Dumiensis nisi ab anno 907 pontificatum iniiit, quam sedem in Minduniense translata usque ad annum 922 tenuit, ejus nominis secundus; isque idem est quem duplici, id est virorum et feminarum monasterio præfuisse, ac sancti Andesindi, qui post Recaredum et in episcopatu successit, institutorem fuisse non ita pridem diximus.

(b) Exstat id opus in apographo nostro ex Codice monasterii Carracedeni exscripto. CARD. DE AGUIRRE.

(c) Quem tamen Isidorum Valerius in *Ordine quætionum*, seu *Præfatione* discriminis, n. 36, pestilentissimum virum vocat, et qui (pergit) dum sic veniret inmissus ab inimico, ut nie mitteret in commotionis laterum et aliorum fratrum pessimum scandalum, recto, videlicet, omnipotentis Domini judicio, lacum quem nobis aperuit, ipse repente ingressus est, etc.)

(d) Opusculum de vana sæculi Sapientia a nonneme braulioni Casaraugustano tribui notum est, sed falso, cum dubio procul sancti Valerii Montensis sit. Exstat in Codice monasterii Carracedeni, atque in Æmilianensi, necnon in duobus Toletanis, quorum alter ineunte sæculo x exaratus fuit, ut ex nota ejusdem libri subdita liquet, nimirum: « Explicit liber in æra 940 (Christi 902) regnante domino Adefonso princeps. Armentarius indignus et grave onus peccatorum depressus scripsit. Hora pro me, sic inveni ad requiem anime tue. Amen. » Utrumque hunc Toletanum Codicem ad annum 1752, contuli cum Carracedeni olim cl. Joannis Baptistæ Perizii exemplo in Bibliotheca Toletana servato; et variantes lectiones observavi, quas nunc ad manum habeo. Cl. Floresius universa Valerii gesta et Toletanis, Carracedeni et Æmilianensi Codicibus strictim, sed clare ac dilucide expressit t. XVI, primusque omnium nonnulla Valerii opera in eundem tomum intulit, nimirum, *epistolam de beatissima Echeriæ laude conscriptam*, etc., de qua mox seorsim; *de vana sæculi Sapientia*, cui insunt minores rubricæ; *Dicta beati Valerii ad beatum Donadum*; *item alia de Benelto monacho*, *item de castri revelatione facta Baldario*; *de monachorum Pœnitentia*; *dicta sancti Vale-*

hanc non Isidori Hispanensis, cui ascribitur, sed potius Valerii esse (a). Scripsit item:

Vitam sancti Fructuosi abbatis Dumiensis, posteaque archiepiscopi Bracarenensis. Hanc edidit primus e Codice monasterii sancti Petri de Arlanza anno Christi 912, manu exarato Prudentius Sandovallius Pampilonensis episcopus, (*De las fundaciones de S. Benito en Espana*), atque exinde in Martyrologium suum Hispanum Joannes Tamaus misit (Tom. II, 16 April.). Tertio habemus editam, nec parum emendatorem, a Joanne Mabillone in Actis Sanctorum Benedictinorum (Sæc. II, p. 581). Tandem in Actis sanctorum, die 16 Aprilis. Valerii autem nostri esse creditur ex conjecturis tantum. Una enim cum aliis ejusdem operibus prostat, non solum in Codice illo Arlanzensi, sed et in alio monasterii Carraceti Cisterciensis ordinis, non procul a sancti Petri de Montibus dicto, quem Morales vidit (*Moral. l. XII, c. 55*), scripta. Consonat et stylus utriusque operis, uti visum Morali; item quod Benenati et Juliani, atque item Cassiani, sancti Fructuosi familiarium, ac discipulorum testimonio sic utitur Vitæ auctor, ut et ipse familiares eos in eodem Bergidensi tractu, in quo monasterium sancti Petri est, habuisse facile appareat. Reperiuntur in iisdem Codicibus atque in alio Ovetensis Ecclesiæ, quem et vidit Morales (*Lib. XII, c. 51*), sub sancti Valerii jam nomine.

De Vita et sancta peregrinatione femine ejusdem, sanctæ (b) Kucherie nomine ad Bergidenses monachos proluxa epistola (c).

(d) *His oria brevis Donadei abbatis* (e).

rui de genere monachorum; Ordo querimonie, sive *Præfatio discriminis*; item *Replicatio sermonum a prima conceptione*; ac demum: *Quod de superioribus querimoniis restitutum sequitur*. Recte autem noster hoc loco suspicatus fuit fragmentum de *hypocrisis quorundam Valerii ævi monachorum* a Tamaio Salazario Martyrol., t. I, ad 25 Februarii adductum, partem esse hujus quo de agimus de *vana sæculi sapientia* operis; totidem enim atque ipsis verbis apud Tamaium et Floresium legitur.

(a) Exstat apud Tamaium Salazarium, Martyrol., ad d. 25 Februarii t. I, p. 252, in Codice Gothico hoc titulo: *Tractatus sancti Isidori Hispanensis de institutione novæ vitæ*; cui tamen in margine manu cœva adjecta est nota: « Alii hanc epistolam tribuunt sancto Valerio abbati Virgintensi, quam ad Justum presbyterum scriptam autnant, quod est verius. Inc. *Dilecte fili, dilige lacrymas; noli differre eas*, etc. quod id in initium est opusculi inscripti *Collectum de lacrymis*, sed fortassis, quauvis ab eodem fonte descendant, diversa opuscula sunt. Certe *Collectum de lacrymis* in duobus Codicibus Escorialensibus exstans, lit. M, plut. II, n. 23, et lit. L, plut. III, n. 8 (e quorum altero id olim descripsimus, estque nobis ad manum ejus exemplum), longe uberius ac duplo minium auctius præ Tamaii de *institutione novæ vitæ* edito est, ut ex utriusque collatione nobis constitit. Guilielmus Cave epistolam sive tractatum de *Institutione novæ vitæ* Isidoro a quibusdam tributum Valerio vindicat, ad annum 680 in eo; cl. tamen Florezius, tom. XVI, p. 34, eum Valerio adjudicat.

(b) *Etherie* est in Codice Carraceti, unde nos scriptam habemus hanc epistolam, lucem aliquando, una cum aliis monumentis, visuram. CARDINAL DE ACQUIRE.

(c) Habetur in Escorialensi Codice anno Christi 951 exarato lit. A, plut. I, n. 9, hac rubrica *Vita et Epistola beatissime Etherie* (sive *Etherie*) *lunde conscripserat frater Bergendensium a Valerio innotata*.

(d) Habemus etiam hanc historiam inter *avizdoto* ex eodem Codice. CARDIN. DE ACQUIRE.

(e) Ivo Donadeo abbati inscriptæ seu nuncupatæ revelationes monachorum Maximi, Bonelli et Baldarii; nulla vero de Donadeo historia.

Item *De quibusdam miraculis et revelationibus duorum monachorum Maximi et Bonelli, cujusdamque (f) sancti Fructuosi famuli*.

Poetica quædam alia opera se reperisse in eodem Codice Ovetensis Ecclesiæ Morales ait (g).

In psalmos fortasse scripsit; si quidem prologum ad eos Valerii nostri se vidisse in Codice illo Ecclesiæ Ovetensis Morales scriptum reliquit in libro cui titulus est: *Et sancto viage*, agens de libris Ecclesiæ Ovetensis mss.

In *Concordia regularum* sancti Benedicti Anianensis abbatis, quam vir doctissimus Hugo Menardus publicavit (h) cap. tertio, quod est *De generibus monachorum*, § 7, *Dicta*, hoc est, fragmentum sancti Valerii de *genere monachorum* insertum legitur, quod septimum genus quoddam eorum, et quidem prioribus prius, descriptum sit, quo satis ostendit sex alia se antea descripsisse. An vero ex aliquo eorum operum quæ jam memoravimus hoc sit fragmentum, illi viderint qui mss. Codices habent ad manum (i). Mabillonius certe aliquantulum variare hujus segmenti stylum ab eo quo utitur Vitæ Fructuosi auctor admittit (j), sed solæcis quibusdam, quæ tribui exscriptoribus possunt, e Vita ista sublatis et in rectum sensum reductis, quod Mabillonius ipse fecit; in quoniam autem alter ab altero auctore differat, non facile invenio. Saltem de legitimitate inscriptionis fidem faciunt hæc ejus fragmenti verba: « et cum in ista ultimæ extremitatis Occiduiæ partis confinia, rara, videlicet, et exigua pullularent sacræ religionis crepundia; » quibus ultimi Occidentis scriptorem se

(f) Hujus exemplar apud nos est ex eodem Codice Carraceti. CARDIN. DE ACQUIRE.

(g) Valerium humaniora studia excoluisse innunt ejusdem verba in *Ordine querimonie*, sive in *Præfatione discriminis*, nimirum: « Dum olim ego indignissimus peccator . . . intra adolescentiæ tempora mundialibus illecebris occupatus, lucrisque terrenis inhians, vanis disciplinis intentus, etc. » Genio autem fuisse ad poetice proclivi atque a Musis non abhorrente, sparsa ubivis in ejus opusculis hemistichia et carmina; nec ea solum quæ in *de vana sæculi sapientia* στυγνῶς, sive lineis discreta, leguntur, niurum:

Ipsæ jubere nefas, ipsæ prohibetur amare,
Qui prohibere valet, nec prohibere volet;

Item:

Gaudia post luctum veniunt, post gaudia luctus,
Ploratum sequitur risus, et cantica pluctus;

sed permulta alia in prosa oratione quasi neglecta et sponte fluentia. In *Ordine querimonie*:

Quia nemo retrorsum
Noxia contempti vitans discriminis mundi
Aspiciens salvandus erit; nec debet ara or
Dignum opus exercens vultum in sua terga referre:

D *Referre* inquam, ut in antiquiore Toletano Codice: non *rettere*, ut apud cl. Floresium, pag. 392. Item paulo inferius:

Frons picea nigrior proprio se proflit amictu;
cujus loco apud Florezium, pag. 59, prosa oratione legitur: *Frons picea nigrore proprio depromit amictu*; in utroque Toletano, soluta item oratione: *Frons picea nigriore proprio depromit amictu*; necnon quæ sequuntur

. . . . Velut sævisima bestia frendens,

Et:

Is novit cui [quem] nulla latent absconsa...

et alia passim quæ longum esset recensere.

(h) Parisiis, apud Dionysium Bethet 1638.

(i) Abest hoc fragmentum a Toletanis Codicibus atque a Carracedensi ejusdem Bibliothecæ exemplo.

(j) In observat. prævis ad sancti Fructuosi Vitam sæculo I SS. ordinis S. Bened., pag. 581.

esse satis prodit, hoc est Gallicæ terrarum ultimæ finibus inclusum, quod observavit et Menardus (De concordia auctore, etc. p. 66) (a).

Jacet sanctum ejus corpus, non quidem in suo sancti Petri de Montibus monasterio, sed in ecclesia

(a) Legitur hic tractus totidem verbis in cl. Florezii edito, pag. 388. Verum plura insuper a'ia Valerium scripsisse, liquet ex ejusdem verbis in *de vana sæculi Sapientia* in *Ordine querimoniarum* sive *Præfatione discriminis*, apud Florezium, pag. 393, n. 3: « Nam libros (inquit) quos *de Lege Domini*, et *de sanctorum Triumphis* pro consolatione peregrinationis meæ, atque correctionis disciplinae vel scientiæ industria ipse conscripseram, mihi prius cum ingenti contumelia (Flavianus pseudo-sacerdos) abstulit. » In *Replicatione sermonum a prima conversione*, pag. 403, n. 45: « Cum in eodem (pergit) necessitudinis loco quemdam Boosum filium enutrirer, et illi pro eruditione præcipuum conscripsissem libellum, etc. » B. Novum in *Residuo superiorum querimoniarum*, pag. 413, n. 66: « Librorum vero volumina, tam quæ pro quotidiano officio, quam pro sanctorum festivitatum pro ordine pertinet anniversario, vel etiam di-

versarum sanctarum Scripturarum, quod ad ædificationis profectum atque industriæ documentum proficere animarum, utraque altarum sanctorum juvante Domino plenarium accelebravi [*Rest. acceleravi!* compendium, etc.] Quæ ad ecclesiastica officia, id est ad altaris et chori servitium spectare videntur. Vid. de his Florezius, t. XVI, p. 315. Acrostichidem quamdam inter ejus opera apud nos habemus, cujus summx litteræ sunt: MISEA VALENTIS: cujus aliquando copiam vulgo faciemus. (*Vide infra col. 425*) CARDINAL. DE AGUIRRE.

(b) Cl. Florezius, t. XVI, pag. 342, n. 36 et 37, omnino nostrum sinistra aliorum relatione deceptum, et Valerium, sicut ipse vivens e Deo postulaverat, in sancti Petri Montensis cœnobio ad Dominum migrasse, ibique venerandum ejus corpus ad hanc diem religiose coli, asserit.

SANCTI VALERII ABBATIS

OPUSCULA.

(Florez, España Sagrada.)

EPISTOLA DE B. ECHERIA.

Incipit epistola de beatissimæ Echeriæ laude conscripta fratrum Bergidensium monachorum a Valerio collata b.

1. Quæso ut intento corde pensetis, sancti et Deo placitii fratres, quanta sit exercitatio operum diversorum præmia adipiscendi regni cœlorum. Dum fortissimorum virorum sanctorumque attendimus acta, femineæ fragilitatis magis constantissima admiratur virtutis efficacia, sicut beatissimæ Echeriæ cunctorum sæcularium fortior virorum eximia narrat historia. Inque dum olim alimfica fidei catholice crepundia, lucifluæque sacræ religionis immensa claritas hujus occidua plaga sera processione tandem refulsisset extremitas, eadem beatissima sanctimonialis Echeria, flamma desiderii gratiæ divinæ succensa, majestatis Domini opitulante virtute, totis nisibus, intrepido corde immuensum totius orbis arripuit iter. Sicque paulisper duce Domino gradiendo pervenit ad sacratissima et desiderabilia loca, nativitatis, passionis et resurrectionis Domini atque innumera bilium sanctorum per diversas provincias vel civitates corpora martyrum orationis gratia ædificationisque peritita. Quanto plus sancto dogmate indepta, tanto amplius inexplicabilis æstuebat in corde ejus sancti desiderii flamma. Cuncta igitur Veteris ac Novi testamenti omni indagazione percurrrens volumina, et quæcumque sanctorum mirabiliorum loca in diversis mundi partibus, provinciis, civitatibus, montibus, cæterisque desertis reperit esse conscripta, sollicita expe-

ditione licet per multa annorum spatia peregrinando proficiscens, tamen cuncta cum Dei juvamine perlustrans, tandem parte Orientis ingressa sanctorum summo cum desiderio Thætorum visitans monachorum gloriosissima congregationum cœnobio, similiter et sancta anachoretarum ergastula. Unde benedictionibus sanctorum plerumque munita, et dulci alimonia e claritatis referta, ad cunctas Ægypti convertit provincias, et omnes antiquæ peregrinationis Israeliticæ populi summa intentione perquirens habitationes, singularumque provinciarum magnitudines uberrimas, fertiles, atque perspicuas, urbiumque munitiones, et varias pulchritudines per singula describens cunctorum venustissimam laudem.

2. Post hæc sacratissimi montis Domini gratia orationis, desiderio denique inflammata egressionis filiorum Israel ex Ægypto sequens vestigia, ingressa est vastas solitudines, et diversa eremi deserta, quæ ad singula Exodi libri declarat historia. Ubi Israeliticus populus triduo sitiens, ambulans sine aqua, atque ubi illis murmurantibus ex durissima petra eduxit Dominus per Moysen inæstimabilem aquam, et eorum fides permansit ingrata, ibi in corde istius Deum sitientis influit fons aquæ vivæ, salientis in vitam æternam. Et ubi multitudo illa esuriens ex dispensatione divina sanctum de cœlo fonte percipit manna, insuper fastidians Ægypti execranda quærsivit alimenta, ibi ista cibo verbi Dei refecta infatigabiliter agens gratias Deo, carpebat iter intrepida. Illi autem crebro vocem Domini audientes, gra-

a Ita et Morales nominat lib. xii, cap. 51. Tamaus vero Eucheriam ad diem 25 Febr. Cod. Gohi. Tolet., Egeriæ; Carzedensis, Echeriæ, et Et. etc.

b Ex Codicibus Carracedensi, duobus Toletanis et altero Æmilianensi.

c Cod. Tolet., *charitatis*.